

Тацяна Мураўёва

...усё як у шахmatнай задачцы:
белыя пачынаюць і выйграюць...

Ружова-шэры дэбют

РУЖОВАЕ

Міхась Кулеш. Рэйс.

Мн., «Мастацкая літаратура», 2004.

Ня веру!

К. Станіслаўскі

На першы погляд, праязічны зборнік Міхася Куляша «Рэйс» павінен быў усыцешыць душы ўсіх аматараў *hard end*-аў і ідэальна-романтычнай рэчаіснасці. Усё як у шахmatнай задачцы: белыя пачынаюць і выйграюць. Час ад часу чытачу нават дорыцца надзея, што менавіта ў гэты раз аўтар здрадзіць выпрацаванай схеме, і чорны ферзь па-майстэрску паставіць мат. Вось толькі надзея кволая, і створана яна хутчэй самім

чытачом, які настойліва шукае інтрыгі.

Цікавасці мог бы дадаць элемент містычнасці, які ўносіцца аўтарам амаль што ў кожны твор. Аднак уменне чытаць думкі, спыняць кулі і зачароўваць рэчы больш нагадвае «казачнасць», з элементу паэтыкі перарастаючы ў асноўную падзею. Але нават ня гэта выклікае недавер чытача: на жаль, ствараецца ўражанне, што несапраўдныя, «лялечныя» героі дзейнічаюць у несапраўдным, штучна створаным з дапамогай «ружовых акулараў» свеце. Сюжэты, за рэдкім выключэннем, пераказваюцца двума-трыма сказамі і замест шчасця і надзеі пакідаюць пачуццё неадпаведнасці часу, месцу і спадзяванням. Часам аўтар прэтэндуе на тонкі «містычны» псіхалагізм: жанчына, пакінуўшы ў лесе немаўля, праз тысячы кіламетраў чуе, як дачка (так, яе знайшла і гадуе бяздзетная сям'я) сказала першае слова «ма-ма»; звар'яцеўшы, герайна кідаецца ў разбітае вакно як у «выратавальную бездань» (не палохайцеся, прачнуўся муж-амерыканец і «прадухіліў непраўнае») («Дачушка»).

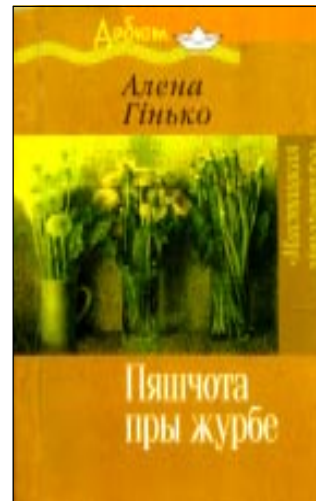
Лепш за ўсё, напэўна, у зборніку атрымаўся вобраз ідэальнага чалавека, здольнага пераадолець усе выпрабаванні лёсу, застацца высокамаральным у любых абставінах, шчыра кахаць і ня здраджаць сваёй веры. Адзіная праблема: гэты вобраз цяжка ня толькі перанесці на нашу рэчаіснасць, але і ўявіць у самых ружовых марах. Таму і свят твораў Міхася Куляша здаецца нам не ідэальна-рамантычным, а найна-аптымістычным, – і замест жадання схвацца ў ім ад штодзённай шэрасці выклікае думку: «Ня веру...»

ШЭРА-РУЖОВАЕ

Алена Гінько. Пяшчота пры журбе.

Мн., «Мастацкая літаратура», 2003.

...Хутэй нават «шэра-васільковае», калі арыентавацца на сам зборнік вершаў Алены Гінько «Пяшчота пры журбе». Настрой зборніка даволі роўны, і нават ўянае дамінаванне шэрага колеру ня

зводзіць яго з філасофска-лірычнага тону на песімізм і дэпрэсіўнасць. «Лістапад», «восень», «дождж», «заплаканыя вокны», «шэрыя крылы птушкі» – гэта наша рэчаіснасць; «васільковыя вочы», «яркія зоркі», «расяныя кроплі» і «сонечныя промні» – гэта свят мараў і летуценняў.

Вобраз лірычнага героя, рамантычнай асобы, закаханай ва ўвесь навакольны свят і Яго, якога няма побач, вандруе з верша ў верш, часам ствараючы эфект «дэжавю». Аднак гэта было б ня так яскрава, калі б разам з лірычным героем не вандравалі і «любімыя» вобразы-сімвалы паэтыкі, напрыклад: «А цяпер знайшла – // зорку ў небе, // над якой шугала // польмя з птушынага крыла // маёй жар-птушкі» («***Тая зорка замігцела ў поўнач...»), «Ні ветразя, ні дзіўнае жар-птушкі, // ні пацеркі, ні мора, ні вянца...» («***Згубіла пацерку...»), «Ты – маленькая запаланёная птушка – / / штохвілінна шчыруеш без сну і вакацый...» («Сэрца»), «Громам спозненым адыду, // кветкай могілкавай упаду // і – бяскрылаю птушкай – // у ростань» («Здолею»), «А вецер, а хмары, а дожджык і пыл... – // мо сто пасланцоў, ды сама я – без крыл. // Бяскрылаю птушкай у бездань імчу...» («Рана»). І калі з вобразам птушкі ўсё больш-менш зразумела: для паэтыкі ён блізкі і любімы («Самотная птушка» – дэбютны зборнік, які выйшаў у 1999 годзе, і аднайменны верш з пазначэннем «аўтапартрэт»), а ў

мастацтве даўно набыў сімвалічнае значэнне, дык некаторыя іншыя «вобразы-рэфрэны» можна лічыць амаль што асабістымі «вынаходкамі» аўтара: «Дзе там разважлівасць!.. Плыла // на крылах мар і летуценняў, // ды... без адзінага вясла» («***У безразважлівым трызненні...»), «Хоць часта мокрае у навалкі крыло, // бярэшся зранку за жыццёвае вясло» («***Дарослым плакаць нельга на людзях...»), «...Я адна на вадзе, як былінка, // я згубіла сваё вясло» («Вы напамнілі мне...»). Чытаеш – і падсвядомасць сама працягвае асацыятыўны рад.

Цэнтральнае месца ў зборніку займае інтымная лірыка, менавіта яна зьяўляецца найбольш удалай у творчасці паэтка, – праўда, вабціць ня столькі арыгінальнасцю тэм, вобразаў або формы (глабальных эксперыментаў Алена Гінько нам і не прапаноўвае: стройны рытм і рыфма бяз яўнага імкнення да стварэння новых словаў і парушэння моўных нормаў), колькі шчырасцю і мілагучнасцю. Па сутнасці, усё як і абяцалася: самотна-светлыя вершы, «пляшчота пры журбе»...

РУЖОВА-ШЭРАЕ

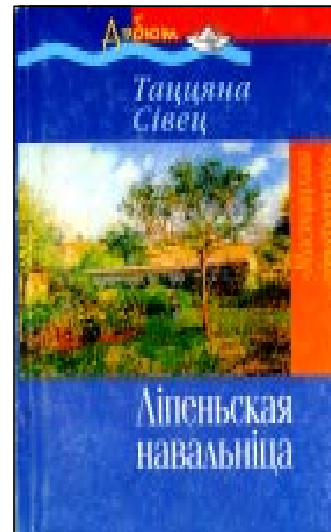
Тацяна Сівец.

Ліпеньская навальніца.

Мн., «Мастацкая літаратура», 2003.

*Усё падказвае нам:
Варажбіткі, зоркі, рысы на далонях...
А мы ўсё роўна памыляемся.*
Т. Сівец

Ліпеньская навальніца: ружова-белыя водбліскі на сьветла-шэрым начным небе. Менавіта такая паэзія Тацяны Сівец: яркая, разнастайная па сваіх зьмесце і форме; часам – рамантычна-ўзьнёслая, часам – філасофска-медытатыўная; па-юнацку гарэзьлівая і нечакана сур’ёзная. Гэта своеасаблівы сьвет, у якім арганічна спалучаецца мінулае і сучаснае, язычніцкае і хрысьціянскае, “дзіцячае” і “дарослае”. Гэта ўменьне ў штодзённым, будзённым знайсці неардынарнасць, здольнасць па-новаму сказаць пра звыклія рэчы, адсутнасць штучнасці, асыярожнасць

і разам з тым пошук уласнага шляху ў літаратуры. Напэўна, гэта талент.

Вершы Тацяны Сівец – не філасофскі роздум аб жыцці, гэта ўласна філасофія жыцця. У зборніку сустранецца і “беларускія” хоку: “У трызненні я // Бачыў белы халат ці... // Крылле анёла?”, і амаль танкаўскія верлібры: “...Дзеці плачуць // Бо яны яшчэ вераць, // Што іх нехта пачуе...” (“Чаму плачуць дзеці?”), “Паэт не проста піша – // Ён ходзіць па танюсенькім дроце: // Чым вышэй, // Тым большая адказнасць // За кожны крок...” (“Тыя, што ходзяць па дроце”). Часам перад намі – мудрасць сталага сузіральніка, часам – юнацкі максімалізм падлетка: “Папяровыя птушкі ў нябёсах з паперы, // Папяровыя вокны і кардонныя дзверы. // Папяровыя людзі, папяровыя мары... // Раз запалку паднёс – і... гары яно гарам” (“***Папяровыя птушкі ў нябёсах з паперы”), часам – тонкая ледзьве ня ўсходняя іронія: “...Як добра, што твой паверх не апошні, // Мой дарагі суседзе! // І, мажліва, тыя, зверху, // Прачынаюцца яшчэ раней...” (“Суседу зверху”).

Вобразы зборніка “Ліпеньская навальніца” прывабліваюць сваёй натуральнасцю, паэтка ўводзіць штодзённыя рэчы ў кантэкст Сусвету, ствараючы агульную карціну шляхам алюзіяў і выдатнай гульні словамі, аднак без бессэнсоўных “здыкаў” з мовы, якія часам сустракаюцца ў творчасці маладых аўтараў.

раў. Зборнік складаюць розныя па сваім узроўні творы, аднак менавіта гэта і дапамагае ўбачыць эвалюцыю, рух, імкненьне да самаўдасканаленьня, спробы вынайсьці ўласнае і непаўторнае. Эксперымент – сьведчаньне пошуку, пошуку ўласнага стылю, пошуку свайго месца ў літаратуры і ў жыцьці...

Будзем спадзявацца, што згаданы зборнік ня стане адзінай ружова-белай заранкай на начным ліпеньскім небе: “Калі паэт не можа болей пісаць, // Гэта тое самае, // Што зрываецца ўніз кана-таходзец. // Яны чакаюць... А Ён ідзе...” (“Тыя, што ходзяць па дрэце”)

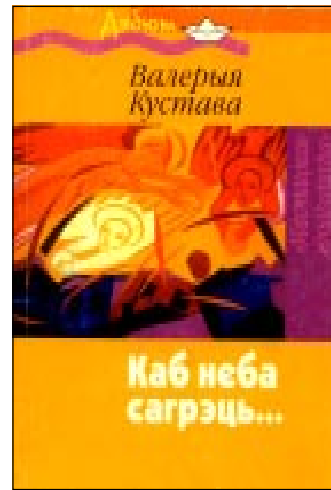
ШЭРАЕ

Валерыя Кустава.

Каб неба сагрэць...

Мн., «Мастацкая літаратура», 2004.

Новы зборнік Валерыі Куставай “Каб неба сагрэць...” (назваць яго дэбютным будзе не зусім правільна, бо ў 1996 годзе пабачыла сьвет кніга яе вершаў “Кроў Сусвету”) ужо атрымаў водгук “літаратурнага грамадства”. Ацэнка кнігі неадназначная, выказаныя часам супярэчлівыя: хтосьці адзначае наватарства, арыгінальнасьць і эксклюзіўнасьць у творчасьці маладой паэткі, хтосьці заўважае, што, захапіўшыся зьнешняй абалонкай, Валерыя губляе прыгажосьць, стройнасьць, а часам і логіку апавяданьня, зацямяючы сэнс залішняй колькасьцю аўтарскіх неалагізмаў (якія ня толькі не надаюць індывідуальнай непаўторнасьці, а часам і сьведчаць пра недасканаласьць твораў). Сапраўды, іншы раз здаецца, што форма, гучаньне ў вершах Валерыі Куставай дамінуе над сэнсам, вобразы награвашчваюцца адзін на другі, ствараючы ўражаньне, што ня толькі чытач, але ўжо і сама паэтка ня можа лагічна зьвязаць пачатак і канец: “...галовы лятуць на дрывы // на дрывах – чорныя бровы // бровы сівой каровы // каровы рыкаюць замовы // замовы рыкаюць ка-

ровы...” (“Словы пунсвай мовы”), “Скінуцца б долу // лугамі і жыцьцямі... / / міласці і міласці // цікаваць даводзіцца... // Царыцца астральнасці духу.” (“Вершасутык”.)

Аснова вобразнасьці большасьці вершаў – зварот да старажытнасьці, імкненьне суаднесці паміж сабой строгую класічнасьць Антычнасьці і няўрымсьлівую свабоду славянства, спроба зьяднаць мінулае і сучаснасьць, імкненьне да міфалагізацыі вобразаў, рэчаў, зьяў. Аднак часам складваецца ўражаньне, што прысутнасьці самога аўтара ў гэтым зборніку не адчуваецца. Большасьць вобразаў – гэта не перажытае, убачанае, адчутае, а нібыта перанесенае са старонак кніг, падручнікаў на старонкі зборніка.

Аснова творчасьці Валерыі Куставай – гэта імкненьне сказаць штосьці новае, уласнае, імкненьне вылучыцца з шэрагу іншых, быць непадобнай да папярэднікаў. Аднак у гэтым выпадку, здаецца, не хапіла ня таленту, а менавіта працы і вопыту. Эксперыменты нагадваюць складаную хімічную рэакцыю, вынікам якой прагна-завалі выбух, аднак з-за парушэньня